

Processen arrangeren voor een robuuste Vecht

Dijkversterking beperken door gebiedsontwikkeling.

Dick van Pijkeren

Waterschap Drents Overijsselse Delta

15 juli 2019

Versie 1.0

Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	3
1.1. Nut en noodzaak van dijkversterking Vecht	3
1.1.1. Duurzaam alternatief	4
1.1.2. Uitdaging	6
1.2. Doelstelling, droom.....	6
1.3. Eigen invloed.....	6
2. Analyse	8
2.1. Dijkversterking of watersysteemmaatregelen.....	8
2.1.1. Stakeholders.....	10
2.1.2. Verschuivingen in de Quick Fix	10
2.2. Lessen van Ruimte voor de Rivier	11
3. Procesarrangement ten behoeve van draagvlak	13
3.1. Stakeholders	13
3.2. Krachtenveldanalyse	14
3.3. Procesvoorstel en stappenplan	16
4. Verandering	18
5. Bibliografie	19

1. Inleiding

De kwestie die ik uitgekozen heb is een onderwerp binnen de huidige scope van mijn huidige werkzaamheden. Als projectmanager Dijkversterkingen Vecht is het mijn primaire taak om projecten te leiden die leiden tot sterkere en hogere dijken langs de Vecht. Maar het achterliggende doel is het waarborgen van waterveiligheid voor de bewoners achter de dijken. Is het mogelijk om binnen het systeem van de Vecht te komen tot een alternatieve, meer robuuste aanpak? Is het mogelijk om structurele maatregelen te treffen in het stroomgebied van de Vecht die dijkversterkingen beperken, en tevens meer toekomstbestendig zijn in relatie tot klimaatverandering. En kan ik iets van deze verandering in gang zetten, in dit geval ook samen met mijn team?

1.1. Nut en noodzaak van dijkversterking Vecht

De dijken langs de Overijsselse Vecht tussen Ommen en Zwolle / Zwartewaterland zijn aangewezen als primaire kering. Dit betekent dat ze periodiek getoetst worden op de normen voor waterveiligheid. In onderstaande tabellen staat het resultaat van de laatste analyse, uitgesplitst naar de trajecten aan de noord- en zuidzijde. Beide trajecten kennen sinds 1 januari een aangepaste en verschillende normstelling. De noordelijke Vechtdijk is genormeerd op een veiligheidsniveau van eens per 300 jaar (1:300). De zuidelijke Vechtdijk is vastgesteld op een beschermingsniveau van 1:3.000 jaar. Het verschil in normstelling wordt veroorzaakt door het grotere risico op slachtoffers en economische schade aan de zuidzijde met de daar gelegen stad Zwolle. Aan de noordzijde is het gebied meer agrarisch met enkele kleinere kernen zoals Dalfsen en Hasselt.

Mechanisme	Lengte dijk wat voldoet aan norm [km]	Lengte dijk wat niet voldoet aan de norm [km]
Hoogte	15,4	23,3
Piping	26,1	12,6
Macrostabieliteit binnenwaarts	37,9	0,8
Macrostabieliteit buitenwaarts	36,3	2,4
Microstabieliteit	38,7	0
Bekleding	29,7	9,0
Afschuiving voorland	38,7	0
Totaal	9,4	29,3

Tabel 1 Opgave dijkversterking Vecht-Noord (Waterschap Drents Overijsselse Delta, 2017)

Mechanisme	Lengte dijk wat voldoet aan norm [km]	Lengte dijk wat niet voldoet aan de norm [km]
Hoogte	11,1	16,4
Piping	13,7	13,8
Macrostabieliteit binnenwaarts	25,3	2,2
Macrostabieliteit buitenwaarts	19,9	7,6
Microstabieliteit	27,5	0
Bekleding	6,8	20,7
Afschuiving voorland	27,5	0
Totaal	2,0	25,5

Tabel 2 Opgave dijkversterking Vecht-Noord (Waterschap Drents Overijsselse Delta, 2017)

De totale kosten van het herstel van de waterveiligheid tot op het vereiste niveau zijn in 2017 geraamd op 150 – 200 miljoen euro. Deze trajecten zijn in de programmering van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) opgenomen in globaal de volgende planning:

1. Vecht Dalfsen-west (2019)
2. Vecht Stenendijk (2019)
3. Vecht Zwolle (2020)
4. Vecht Oost (2030 ev)

5. Vecht Zwartewaterland (2030 ev)

Een belangrijk kenmerk voor het vervolg van dit onderzoek is dat de hoogteopgave een flink aandeel levert in het aantal meters te herstellen traject, maar dat het hoogtetekort zelf relatief laag is.

Ongeveer 90% van de hoogteopgave schommelt tussen de 10 en 30 cm.

Daarbij hoort ook de conclusie dat de hoogteopgave in de regel een belangrijke component is voor de kostenraming. Dit wordt veroorzaakt door twee factoren:

- Na de beoordeling wordt een ontwerp gemaakt voor herstel. Omdat we niet snel weer aan de dijk willen werken houden we rekening met klimaatverandering. Dit betekent dat we extra versterken met zichtjaar 2070 (dus voor een houdbaarheid van 50 jaar).
- Bij dijkherstel zal in de regel gelden dat meer hoogte een veelvoud vraagt aan breedte van de dijk om een voldoende stabiel ontwerp in stand te houden.

1.1.1. Duurzaam alternatief

De combinatie van een relatief geringe hoogteopgave en hoge kosten als gevolg van grote lengte te herstellen dijken heeft er toe geleid dat in 2017 en 2018 een studie is uitgevoerd door Waterschap Vechtstromen, Waterschap Drents Overijsselse Delta en Provincie Overijssel naar de mogelijkheid om met behulp van systeemmaatregelen de hoogteopgave te beperken. De onderzoekshypothese was dat door het verlagen van het Maatgevend Hoogwater met 20 cm door maatregelen in het watersysteem een aanzienlijk deel van de hoogteopgave zou komen te vervallen. Een relatief geringe daling van de waterstanden zou een relatief groot effect kunnen hebben op de versterkingsopgave. Een tweede, meer secundaire aanleiding was ook de bijbehorende mogelijkheid dat de systeemmaatregelen een impuls zouden geven aan gewenste gebiedsontwikkelingen, mede door investeringen voor waterveiligheid. De investeringen vanuit het HWBP zou zo meerdere doelen kunnen dienen.

Deze studie, de Project Overstijgende Verkenning Systeemmaatregelen Vecht (POV) is eind 2018 afgerond. De belangrijkste conclusies zijn grafisch weergegeven in de tabel op de volgende bladzijde.

Kort samengevat:

1. Combinaties van maatregelen in het stroomgebied van de Vecht zijn effectief om de waterstand tussen Ommen en Zwolle te verlagen bij extreem hoog water.
2. Op hoofdlijnen zijn de kosten voor systeemmaatregelen in balans met de investeringen voor dijkversterking op korte termijn. Door meekoppelen wordt de financiële haalbaarheid van systeemmaatregelen vergroot.
3. Het draagvlak en de haalbaarheid van systeemmaatregelen neemt toe wanneer systeemmaatregelen een meerwaarde voor het hele stroomgebied hebben. De nadere uitwerking van systeemmaatregelen en meekoppelkansen vraagt een integrale en gebiedsgerichte aanpak (gebiedsverkenning).

In de afronding van de studie zijn 18 inspirerende voorbeelden uitgewerkt in een Maatregelenboek Systeemmaatregelen Hoogwaterperspectief Vecht. Dit boek is niet openbaar gemaakt vanwege de definitieve uitstraling van de opgenomen ontwerpen, die conceptueel bedoeld zijn.

De twee betrokken waterschappen en Provincie Overijssel hebben aangegeven toekomst te zien in een uitwerking van deze maatregelen, afgewogen tegen dijkversterkingen.

De opvolgende uitdaging is dus het verder verzilveren van deze kans. Deze uitdaging is op te splitsen in:

- Is het geschetste rendement reëel als je verder gaat uitwerken?
- Zijn er voldoende meekoppelkansen te vinden om draagvlak te creëren bij partners?
- Is het mogelijk om langjarige verplichtingen aan te gaan voor overheden onderling met garanties voor de waterveiligheid?